

DİL

VE
İLETİŞİM ÜZERİNE

İLETİŞİM NASIL
BAŞLADI?

DİL DÜŞÜNCEYİ NASIL
ETKİLEDİ?

KÜLTÜR VE DİL
ETKİLEŞİMİ

MART 2021 - SAYI 5

“

*DİL
VARLIĞIN
EVIDİR.*

—

MARTİN HEIDEGGER

İLETİŞİM NASIL BAŞLADI ?

-JEST VE İŞARETLER-

İnsanların bir dil yardımıyla birbirleriyle nasıl iletişim kurduklarını anlayabilmemiz için öncelikle insanların birbirleriyle doğal jestlerle nasıl iletişim kurduklarını anlamamız gerekmektedir. Bu anlamda insana özgü ilk iletişim biçimlerinin işaret ve jestler olduğunu varsayacak olursak; işaret ve jestler, sözel dilin mümkün veya pratik olmadığı birçok durumda işaret ve taklit gibi hareketlerle son derece doğal ve anlaşılır bulunmaktadır. Geçmişte dil yardımı olmadan kurmuş olduğumuz jestlerin benzerine günümüzde de rastlamak mümkündür.

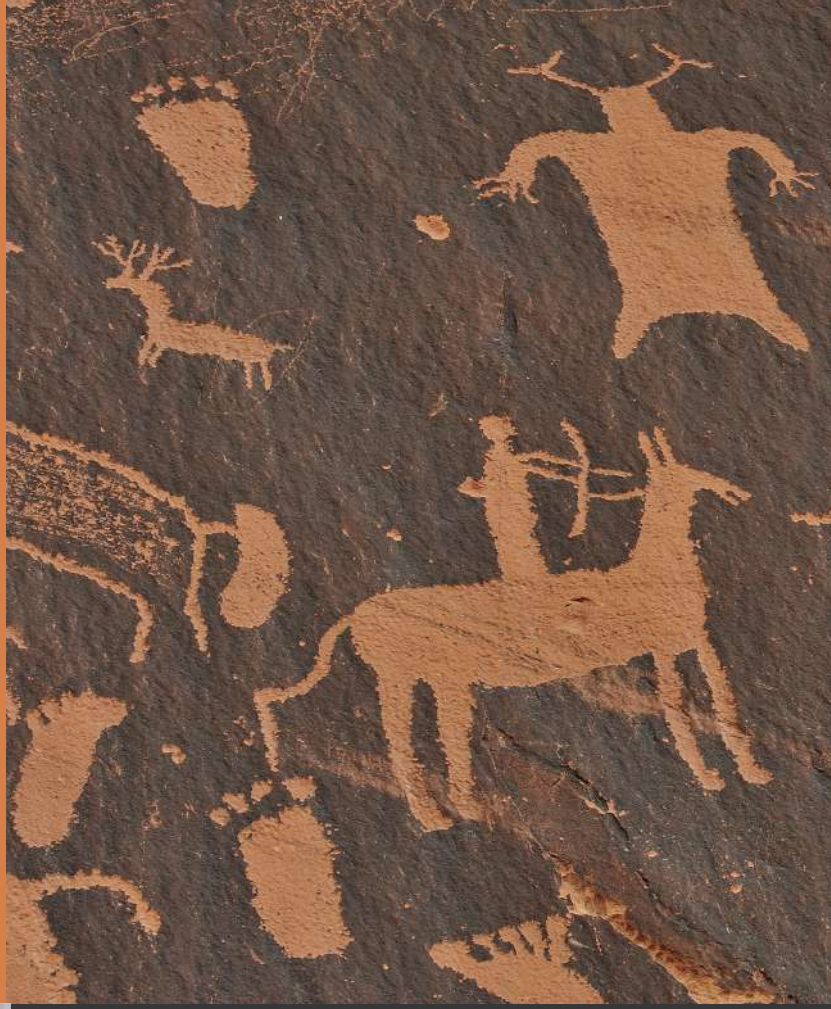

“

KIRMIZI SÖZCÜĞÜNÜN YERİNE GEÇEN KIRMIZI, RENK DEĞİLDİR ; KIRMIZI RENKLİ BİR NESNEYİ İŞARET ETME JESTİDİR. - WITTGENSTEIN

Örneğin turistler kendi dillerinin konuşulmadığı yabancı kültürlerde, özellikle jestlerle iletişimin bu tür doğal olarak anlamlı biçimlerinden yararlanarak dertlerini anlatabilir ve birçok kültürün insanlarıyla etkili biçimde iletişim kurabilirler. Sorun şurada ki doğal jestler, iletişim aracı işaretlerin “içinde” çok daha az bilgi olduğu için, uzlaşimsal insan dillerine göre çok zayıf iletişim aygıtlarıdır. (İnsan İletişiminin Kökenleri, Michael Tomasello)

İNSAN İLETİŞİMİNDE DİL KULLANIMI NASIL ETKİLİ OLDU ?

Jest ve işaretlerin yetersiz kaldığı durumlarda da ilk sesler ve belirmeler doğmuştur. Durum böyle olunca ortak kavramsal zemin (ortak deneyim, ortak dikkat, ortak kültürel bilgi) oluşturma yeteneği; bu, şu, o gibi bütün zamirleriyle dilsel iletişim dâhil, insanlardaki iletişim türlerinin hepsinde son derece önemli bir boyuttur. İnsanın iletişimsel güdüleri ise işbirliğine o kadar yatkındır ki, başkalarına yardım amaçlı bilgi iletmenin sonucunda bunları dile dökme gereksinimini duymuştur. Haliyle gerek soyoluş gerekse bireyoluş açısından insan iletişiminin nihai kökenleri, insanın işbirliğine yatkınlığıyla birlikte farklı bir boyuta taşınmıştır.

Dil; insanla insan, insanla diğer var olan Őeyler arasında birleŐtirici bir bağ kurar. İnsan olmanın önemli niteliklerinden birisi dili etkin kullanması ve biliŐsel kazanımların bir başka yere kanalize etmede işaret aracı olması olarak kullanma yetisine sahip olması söylenebilir. Çünkü düşünce ile dil arasında sıkı bir bağ vardır. Sözcüklerin anlamlandırılması için düşünceye, düşüncenin aktarılması için ise sözcüklere ihtiyaç duyulur. Bu bağlamda, sözcüğün biliŐsel süreçte anlam kazanmasını daha iyi bir Şekilde ifade edecek olursak, Wittgenstein'in örneğini de paylaşmamız gerekmektedir.

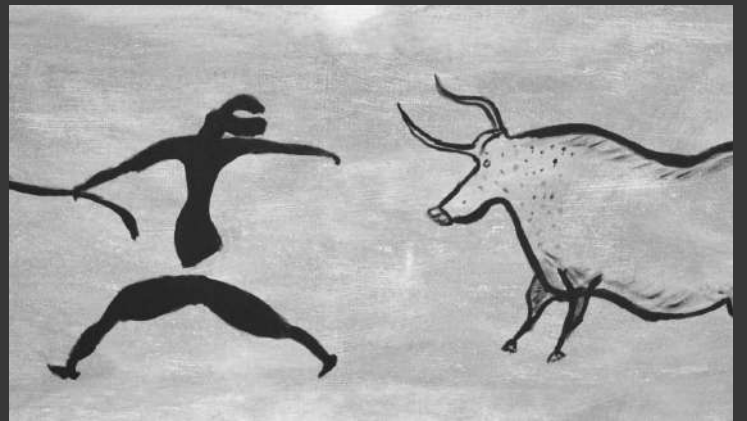
“

Kırmızı sözcüğünün yerine geçen kırmızı, renk değildir. Kırmızı, renkli bir nesneyi işaret etme jestidir.” Haliyle dil ile düşünce yapısı arasındaki bağ, esasında eksiksiz iletişimsel edimler olarak (dil olmadan) kullanılan jestler ile mümkün olabileceği belirtilmiŐtir.

Dilsel edimler, bir kişinin başka bir kişiye yönelik olarak kasıtlı bir şekilde gerçekleştirdiği sosyal eylemlerdir. Buradaki amaç, karşı tarafın dikkatini ve imgelemine belli şekillerde yönlendirerek onun istenen şeyi yapmasını, bilmesini ya da hissetmesini sağlamaktır. Bu eylemler ancak iletişimin her iki tarafı, başkalarıyla işbirliği içeren faaliyetlerde etkileşimleri kolaylaştırmak üzere evrimleşmiş ortak maksatlılık beceri ve güdülerinin psikolojik altyapısına sahipse mümkündür. Dolayısıyla dil, daha doğrusu belli sosyal amaçlara ulaşmak için sosyal uzlaşımlarca oluşturulan, ortak kavrayışlar ve ortak amaçlara dayanan sosyal eylem biçimidir. Çünkü paylaşma güdüsü, bilgilendirme güdüsüyle aynı türden bir güdüdür. İnsanın başkalarıyla bir bilgi paylaşma yönündeki temel güdüsüyle ilgilidir.

“

Hayvanlar gözlemlendiğinde yardım amaçlı bilgi iletmeyi pek görememekteyiz. Çünkü sahip oldukları iletişim güdüsü başka hayvana yardım amaçlı bilgi vermeyi içermez, haliyle işbirliğinin olmaması iletişimin bir noktadan öteye geçememesine neden olmuştur.

Alıcı, iletişim kuranın kendisinden istediği şeyi neden istediğini ve bunun ikisi için ne işe yarayacağını düşündüğünü bildiğini düşünmekte iken iletişim kuran ise alıcının, iletişim kuranın kendisinden ne istediğini, istediği şeyin ikisi için ne işe yarayacağını bildiğini düşünmektedir. İnsan bu şekilde işleyen bir yinelemeli niyet okuma becerisi sayesinde zengin çıkarımsal süreçlere ulaşabilmektedir. Ancak bu noktada akla şu soru gelmektedir; bize yöneltilen basit bir işaret jesti ile ifade edilmek istenileni her zaman doğru şekilde **çözümleyebilir miyiz?**

Yinelemeli niyet okumayı gerçekleştirebilmek ve işaret edenin göndergesindeki boşlukları doldurabilmek için insanın çeşitli bilgilere ihtiyacı vardır. İşaret ettiğim bir elbisenin rengine dair, senin ne düşündüğünü, o renkten hoşlanıp hoşlanmadığını, bu renkte bir elbisen olup olmadığını bilmediğim ve senin de benimle bu renge dair düşüncelerini daha önce paylaşmamış olduğunu, ikimizin bu renge ilişkin ortak bir paylaşımımız olmadığını bildiğini bildiğim bir durumda, işaret ettiğim şeyin elbisenin rengi olduğunu anlamam mümkün olabilir mi? Bu durumda elbisenin rengini işaret ediyor olma ihtimalim ile elbisenin başka herhangi bir özelliğini işaret ediyor olma ihtimalim arasında senin için bir fark olması mümkün müdür? Önemli olan bu bilgilerin iletişim kuran ile alıcı arasında paylaşıldığı bir "ortak zemin" bulunmasıdır. (Yasemin KARSLI, 2017)

DİL DÜŞÜNCEYİ NASIL ETKİLEDİ?

“

Kuşlar, ayaklarıyla; insanlar dilleriyle yakalanırlar. (T. Fuller)

Sapir-Whorf hipotezi ya da dilsel görecelik; dilbilimindeki temel anlamı, insan düşüncesinin yerel dillerden çok yoğun bir şekilde etkilendiğini göstermektedir. Bir insanın kendi dilinde belirli bir düşünce yapısı oluşmuştur ve bu insan başka bir insanın dilini hiçbir zaman tam anlamıyla anlayamaz.

Edward Sapir ve Benjamin Whorf dilsel görecelik ilkesini savunur: Düşüncelerin dil ile ilişkili olduğunu ve dilleri, çok farklı dil bilgileriyle kullanan insanların bu dilbilgileriyle farklı gözlemler yaptıklarını, bu nedenle dil ve düşünce yapılarının göreceli olduğunu savunurlar. Bunların da Hint ve Eskimo dillerinin görgül çalışmalarıyla belgelenebileceğine inanırlar. Donald Davidson ise bu görüşe karşı, temel olarak farklı kavram şekilleri bizim için tamamen anlaşılmasız olduğu için birbiriyle iletişim halinde olan bütün insanların kendilerine ait bir kavram dünyasına sahip olduklarını savunur.

DİL-KÜLTÜR ETKİLEŞİMİ

Dünyanın bütün kültürlerinden insanların ait oldukları grup içindeki kişilerle bilgi ve tavır paylaştıkları ana mecralardan biri anlatıdır. Zaman içinde kendi içlerinde tutarlı mitler, halk hikayeleri, kıssalar, atasözleri ve deyimler oluşmaktadır. Bugün insanlar içinde buldukları toplumun sosyal mekânlarında birbirleriyle etkileşim içerisindedirler. Yaşamın devamı için gerekli ihtiyaçlar bu etkileşimi bir bakıma zorunlu kılmaktadır. İnsanlar doğal olarak birbirlerinden yaşam kalitesini etkileyebilecek bilgi ve deneyimleri aktarmaktadırlar. Bireyler dil aracı ile kültür tarlasını işlemekte ve kültür harmanından bakış açısını değiştirecek ve yaşam standardını yükseltecek ürünleri hasat etmektedir. (Dil-Kültür İlişkisi ve Etkileşimi Üzerine, Ali göçer)

"Dil, insanın evidir", der Heidegger. Dil, insanın daha özel bağlamda duygunun, düşüncenin, bakış açılarının, yaşam biçimlerinin en genel anlamıyla bireylerin sahip olduğu hayat tezahürlerinin belli bir cisme bürünerek görünürlük kazanmasını sağlayan önemli bir araçtır. Önemli dilciler, sosyologlar, antropologlar dilin, kültürün en temel ögesi olduğu konusunda hemfikirdirler. (Dil-Kültür İlişkisi ve Etkileşimi Üzerine, Ali göçer)

YARARLANILAN KAYNAKLAR

- 1.İşbirliği yolunda: İnsan iletişimini Evrimsel Hikayesi ; Yasemin KARSLI,2017
- 2.İnsan İletişimin Kökenleri,Michael Tomasello
- 3.Dil-Kültür İlişkisi ve Etkileşim Üzerine; Ali GÖÇER